

„Tapasztalataim tereptanárként”

Babinszkiné Márkus Krisztina

Szegedi Kistérség Többcélú Társulása

Egyesített Szociális Intézmény

mb. gondozó egység vezető

“Bevezetés”

A „**TÁMOP 4.1.1. F-14/1/Konv-2015-0006** „Munkaerő-piaci igényekre támaszkodó gyakorlatorientált képzések, szolgáltatások a Szegedi Tudományegyetem fókuszában” c. program „**FÓKUSZPONT II. - Fókuszban a terep**” konferencia” keretében tartott előadásom keretén belül igyekeztem megosztani tapasztalataimat, melyet tizenhat esztendő alatt szereztem, mint tereptanár.

“Célkitűzés”

A terepmunka fogalmi meghatározása; a terepmunka folyamatának, szereplőinek bemutatása; a terephely/terepintézmény és a tereptanár jogosultságainak és kötelezettségeinek ismertetése.

További célom volt egyfajta visszatekintés; a tapasztalataim összegzése; valamint egy jövőre vonatkozó elképzelés ismertetése a tereptanári munkát illetően.

“Módszer”

Az előadásom témájának középpontjába a „terep tanári szerepemből” adódó ismereteimet, tapasztalataimat állítottam, melyeket kiegészítettem az évek során előforduló „hallgatói” szerepemből adódó következtetésekkel.

“Eredmények”

A tereptanári feladatok ellátása során nélkülözhetetlen a „terephely/terepintézmény”, a „terep tanár” és a „képző intézmény” szoros, kollegiális kapcsolata. Elengedhetetlen a kötelezettségek és jogosultságok körének rögzítése mindkét fél részéről. Ezek megléte és betartása esetén a hallgatók a kitűzött céloknak megfelelő, magas színvonalú terepgyakorlat részesei lehetnek.

“Következtetések”

Az idősellátás területe nem vonzó a szociális képzésben résztvevő hallgatók számára. A monitorozó gyakorlatok során egyértelművé válik, hogy a hallgatók többsége gyermekekkel szeretne majd foglalkozni. Azonban mindig van „fehér holló”.

A monitorozó gyakorlatra” érkező hallgatók: érdeklődve „hallgatják az idősellátás rejtelmait”.

A „kéthetente hétfőn” gyakorlatra érkezők: „már elmélyednek a rejtelmekben”.

Az „összefüggő terepgyakorlatok” során az a tapasztalatom, hogy erre a gyakorlatra már azok jelentkeznek, akik idősellátás területén szeretnének dolgozni; ők „a rejtelmek rejtelmait keresik”.

„Javaslatok”

Fontos lenne tovább erősíteni a képző intézmény és a terep kapcsolatát, együttműködését. A szociális képzések jelentős feladata a pálya iránti elköteleződés kialakítása. Lényeges, hogy a hallgatók minél felkészültebben lépjenek be a munka világába.

A duális képzés bevezetésének előnye lehet, hogy a hallgatók még azelőtt rengeteg szakmai tapasztalatot szereznek, hogy megszereznék a szakképesítést, ráadásul kapcsolatba kerülnek olyan intézményekkel, ahol később el is helyezkedhetnek.

Előadásomhoz elengedhetetlen személyes bemutatkozásom.

Tanulmányaimat mindvégig a Szegedi Tudományegyetem Egészségtudományi és Szociális Képzési Karon, a Szociális Munka és Szociálpolitika Tanszék képzésein folytattam.

1995-1999: SZOTE - JATE: Általános Szociális Munkás Szakon - „Általános szociális munkás” diploma megszerzése; 2002-ben a „Szociális szakvizsga - Idősellátás területén”; ezt követően: 2004-2005: NCSSZI - SZTE ETSZK közös képzésében „Tereptanár” végzettséget szereztem; majd 2013-2015: SZTE - ETSZK Szociálpolitika MA képzés első végzett hallgatója lettem.

A munkámat illetően elmondhatom, hogy 1995. szeptember 01-től a SZKTT Egyesített Szociális Intézmény munkatársa vagyok; jelenleg a „Gondozó egység mb. vezetője”.

Tereptanári feladatokat látok el 1999. szeptember 01-től, többek között a SZTE ETSZK hallgatóinak (szociális munkás; szociálpedagógus hallgatók részére). Ennek során feladtom a SZKTT Egyesített Szociális Intézmény Gondozó egységében végzett munka bemutatása (idősek nappali ellátása; szociális étkeztetés; házi segítségnyújtás).

Az előadásom témáját figyelembe véve először néhány elméleti kérdést tekintettem át.

Elsőként elengedhetetlen a „Terepmunka” fogalmának körülhatárolása. Ennek megfelelően a felsőoktatási intézmény falain belül megszerzett elméleti ismeretek a terepmunka alkalmával integrálhatók a gyakorlatba. Ekkor a hallgató „tét” nélkül kipróbálhatja magát bizonyos helyzetekben; saját élményen keresztül győződhet meg a tanult módszerek alkalmazhatóságáról, annak előnyével és hátrányával együtt. A terepmunka során valósul meg a „mester” melletti tanulás.

De melyek is azok a feladatok, melyeket a „mesternek” el kell végeznie?

A tereptanár és a gyakornok találkozása a szociális képzés egyik legfontosabb eseménye, hiszen a tereptanár az, aki a hallgatót végig kalauzolja az intézményen; bemutatja a kollégáknak; valamint ő követi az első találkozásait a kliensekkel. A tereptanár az, aki a hallgatót segíti a szakmai kompetenciák megszerzésé-

ben; tanúja a hallgató kezdeti bizonytalanságainak, esetleges kudarainak, vagy akár tévedéseinek.

Tudjuk, hogy a terepmunkát megelőzően a hallgatót foglalkoztathatja egy sor olyan gondolat vagy fogalom, amellyel szeretne megismerkedni, mint például: „mi is az a terepmunka”; „kik a terepmunka szereplői”; „mi a terepintézmény, a tereptanár, terepkoordinátor feladata, kötelezettsége”; „melyek azok a jogosultságok, amelyek őt megilletik a gyakorlat során, és milyen kötelezettségeket kell vállalnia”.

A „terephely/terepintézmény” biztosítja a hallgató terepgyakorlata során a személyi (tereptanár) és tárgyi feltételeket; valamint felelősséget vállal a hallgató színvonalas terepgyakorlatának megszervezéséért is. Ebből adódóan a következő kötelezettségei vannak: fogadja a képző intézmény által küldött hallgatót; tereptanárt biztosít; segíti és biztosítja a hallgató számára kitűzött feladatok elvégzését; megteremti a gyakorlat zökkenőmentes teljesítéséhez szükséges feltételeket; a képző intézmény által megjelölt adminisztratív kötelezettségeinek eleget tesz; kapcsolatot tart a képző intézménnyel, a terepkoordinátorral.

Azonban a „Terephelyet/terepintézményt” jogosultságok is megilletik, úgy, mint: szabadon dönthet a hallgató(k) terepintézményben való fogadásáról; a gyakornok hallgató mellé szabadon jelölhet ki tereptanárt; maximalizálhatja a félévente fogadható hallgatók létszámát; indokolt esetben lehetősége van visszautasítani a hallgató gyakorlati megbízását; információt kérhet és kaphat a szakképzési programjáról; javaslatot tehet a képzés fejlesztésére; a terepkoordinátortól segítséget, tanácsot vagy akár információt kérhet; konzultálhat a képző intézmény kompetens személyével; kezdeményezheti az együttműködési megállapodás felbontását.

A tereptanárnak fontos szerepe van a képzésben. A magas gyakorlati óraszámok tükrözik, hogy sok időt töltenek a hallgatókkal. Ezért fontos, hogy a terepen dolgozó személy milyen kapcsolatot épít ki a hallgatóval, hogyan adja át azt a tudást, amelyet ő az évek alatt megszerzett, mennyire képes előhozni a képző intézményben megszerzett ismereteit, mennyire képes kibon-

takoztatni a hallgatóban rejlő képességeket, készségeket.

A tereptanár: „az a szakirányú végzettségű szakember, aki a terepgyakorlat helyszínénél választott intézmény munkatársa. A tereptanár feladata a hallgató ismereteinek, készségeinek és értékeinek fejlesztése a terepgyakorlat folyamán az adott szakmai területen, amelyen dolgozik”.

Elengedhetetlen, hogy a tereptanár rendelkezzen szakmai tapasztalattal. A hallgatónak abban nyújt segítséget, hogy az iskolapadban megszerzett elméleti tudást képessé váljék alkalmazni gyakorlati munkája során. Fontos, hogy egy „kölcsonös tanulási folyamatról” van szó.

A tereptanár számára is fontos esemény a diák megjelenése az intézményben, mert felül kell vizsgálnia - egy kicsit a diák szemszögéből - napi rutinját.

Ez a találkozás mindkét szereplő számára sokféle feszültséget, külső és belső konfliktust rejt.

Melyek lehetnek ezek?

- a tereptanárnak egyszerre kell megfelelnie az iskola elvárásainak és a gyakornok érdekeinek meg kell felelnie mind a saját intézménye, mind az iskola elvárásainak
- gyakori a gyakornok és a kliens érdekének ütközése a szakma és a gyakornok érdekeinek ütközése : eltanácsolhatja-e a gyakornokot a szociális munkás a szakmától, ha nem látja alkalmasnak?
- mennyire legyen távolságtartó vagy baráti a kapcsolata a gyakornokkal?
- milyen mértékben vonhatja be a gyakornokot a munkába, beledobhatja-e a mély vízbe, rábízhatja-e önálló kliensvezetést, vagy sem?
- lehet-e egy gyakornokot szembesíteni azonnal az intézményi realitással, vagy eleinte inkább kímélnie kell?
- lehet-e a gyakornokot szembesíteni saját tudásának hiányosságaival?

Ezek a gondolatok és kérdések számtalanszor megfogalmazódhatnak a tereptanárban a gyakorlatvezetés közben. Minden tereptanár más megoldást talál megfelelőnek a kérdések tisztázására, amely vezérfonal mentén irányítja és vezeti a gyakorlatot.

A tereptanár kötelezettségei az alábbiak szerint foglalhatók össze: vezeti és irányítja a

hallgató munkáját a gyakorlata során, melyet a képző intézmény által rögzített feladatok alapján szervez meg; elősegíti, hogy a hallgató megismerje a terephely strukturális felépítését, az intézmény működését szabályozó dokumentumokat; átfogó képet mutat az intézményben folyó munkáról; kijelöli a hallgató számára elvégzendő feladatokat; a feladatok elvégzéséhez személyes segítséget is nyújt; a tereptanár akadályoztatása esetén ideiglenesen helyettest jelöl ki; a tereptanár hallgatói értékeléssel zárja le a hallgató gyakorlati munkáját.

A kötelezettségek mellett a tereptanárt jogosultságok is megilletik, úgy, mint: a terepgyakorlattal kapcsolatban információt, tanácsot kérhet a terepkoordinátortól; az intézmény megismerését elősegítő kötelező olvasmányt jelölhet ki a hallgató számára; a hallgató gyakorlati munkáját kollégái bevonásával is végezheti; a tereptanár a gyakornok hallgató után tereptanári tiszteletdíjban részesül; a képző intézménnyel konzultálhat a felmerülő problémákkal kapcsolatban.¹

Az elméleti áttekintést követően „visszatekintést” végeztem. A két évtized alatt szerepeim folyamatosan váltották egymást. Egyszer „hallgatóként”, máskor „tereptanárként” kellett funkcionálnom. Ez a „kettősség” építő jelleggel hatott mindkét „szerepemre”. Ezáltal sokat tanultam, hogy „mit hogy kell”, valamint, hogy „mit hogy nem szabad” csinálni, mint tereptanár, illetve mint hallgató. Tereptanárként a gyakorlat jellegétől függetlenül az első kéresem minden esetben a hallgatók felé az, hogy mutatkozzanak be. A bemutatkozások után, ha összegezzük az információkat elmondható, hogy: a hallgatók 95%-ban gyerekekkel szeretnének majd foglalkozni; az idősellátás területe egyáltalán „nem vonzó” számukra sajnos; vezetői pozíciót akarnak betölteni a végzést követően; jelentős részük tovább szeretne majd tanulni; egyre nagyobb számban jelzik, hogy külföldön képzelik el jövőjüket.

Végül, igyekeztem két évtizedes tapasztalataimat összegezni. Így elmondhatom, hogy:

a „monitorozó gyakorlatra” érkező hallgatók: érdeklődve „hallgatják az idősellátás rejtelmét”; a „kéthetente hétfőn” gyakorlatra érkezők: „már elmélyednek a rejtelmekben”; az „össze-

függő terepgyakorlatok” során azt tapasztalom, hogy: erre a gyakorlatra már azok jelentkeznek, akik idősellátás területén szeretnének dolgozni; ők „a rejtelmek rejtelseit keresik”, mely idő alatt lehetőségük nyílik arra, hogy a gyakorlat megkezdése előtt kitűzött céljaikat elérjék, melyek a következők: tudás, ismeretszerzés; a hallgató személyiségének, mint szakmai eszköznek a fejlesztése; a kliensekkel végzett munkához szükséges készségek fejlesztése; a munkavállalói szerephez kötődő készségek fejlesztése; az etikai követelmények betartása.

A jövőt illetően megfogalmaztam javaslataimat, meglátásaimat, mely szerint fontosnak tartom tovább erősíteni a képző intézmény és a terep szoros kapcsolatát, együttműködését.

A szociális képzések jelentős feladata a pálya iránti elköteleződés kialakítása. Fontos, hogy a hallgatók minél felkészültebben lépjenek be a munka világába. Véleményem szerint a duális képzés bevezetésének előnye lehet,

hogy a hallgatók még azelőtt rengeteg szakmai tapasztalatot szereznek, hogy megszereznék a szakképesítést, ráadásul kapcsolatba kerülnek olyan intézményekkel, ahol később el is helyezkedhetnek.

Több évtizedes tereptanári munkám „gyümölcsének” tekintem, hogy több hallgató az intézményünkben töltött monitorozó gyakorlat után összefüggő terepgyakorlatra is jelentkezett hozzánk.

Az „igazi siker” azonban az számomra, hogy volt hallgatóimat napjainkban már kollégaként üdvözölhetem munkahelyemen, ahol munkavállalóként az „élet terepén” végzik magas szintű szakmai munkájukat, és mára már ők adják át tudásukat a hallgatóknak - „a volt hallgatóim hallgatóinak”.

Jegyzet

1. Vodicskáné Ráczkövi Ildikó: A terepmunka gyakorlata (Pázmány Péter Katolikus Egyetem; Vitéz János Kar; Pázmány Szociális Tudományok Sorozat; Szent István Társulat; Az Apostoli Szentszék Könyvkiadója; Budapest 2012.)

„My experience as a field instructor”

Babinszkiné Márkus Krisztina
SZKTT United Social Institution
Head of Social Care Home

Introduction

„TÁMOP 4.1.1. F-14/1/Konv-2015-0006 „Practical training programme based on the current needs of the job market, and providing practical, hands-on teacher training courses. This is part of the University of Szeged ”Focus point II. programme”. My session was primarily geared towards practical training placements. I endeavoured to share from an extensive background in field teaching and draw upon over 16 years of practical experience in the field being involved with a variety of teaching assignments at various placement schools and educational establishments.

Objectives

Aim to define accurately the exact meaning of the term -field-placement and give an overview of work processes and participants involved in placement situations, as well as highlight the responsibilities and entitlements of instructors in the placement setting. Further aims were to reflect on a long and rich career as a field instructor and to summarize and identify factors that would enhance teacher competence development. I also took time to look to the future development of field teaching and share ideas of how it should reflect ongoing developments in teaching and learning.

Method

In this session I concentrated on my role as a field instructor, thus drawing on the knowledge base and field experience acquired in my post. This was combined with learning experiences from a teacher’s perspective over the years and its implications on the learning process.

Results

I emphasize the essential role of field teachers in educational advancement and how in my view close collaboration between field instructors, the actual field school and the faculty liaison promotes an effective program of field education. I also pointed out the importance of maintaining that responsibilities and entitlements on the part of all parties are adhered to as this will enable students to access a high standard of field training. This will then enhance their potential as they work towards attaining their goals.

Conclusions

There seems to be low interest among medical students for a career in geriatrics. During guided training practice it becomes increasingly apparent that the preference of most medical students is young patients. However there are always exceptions. We often find that new students arriving on the course listen with great interest to the complexity of the geriatric patient and the subsequent care required. Students taking part in the practical training sessions held every two weeks on Mondays seem enthralled by the challenging complexities of elderly care and it is my observation that the field training sessions are mainly attended by those who have a strong interest in elderly care as a specialty choice. They are the ones who are caught up in the challenging nature and complexity of the work involved in elderly care.

Recommendation

I personally believe that it would be vitally important to further strengthen the relationship and cooperation between the training establishments and the field. The challenge we all face is to make exposure to geriatrics by means of education attractive to students and to show the rewarding aspects of the specialty and inspire medical students to choose a career in geriatric medicine. It is essential that students enter their profession as competent as possible. The advantage of the introduction of a dual training programme is that students will acquire a great many skills even before they finally qualify.